

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่องในช่วงทศวรรษที่ 1950 – 1970 และทศวรรษที่ 1980 นับว่าเป็นยุครุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น มีการเร่งรัดการผลิตและการส่งออกสินค้าไปยังประเทศต่างๆ เพื่อหารายได้เข้าสู่ประเทศ ทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศที่มีบทบาทอย่างมากในระบบเศรษฐกิจโลก ความเคลื่อนไหวหรือการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจของญี่ปุ่นจึงส่งผลกระทบต่อประเทศต่างๆเป็นอย่างมาก เศรษฐกิจญี่ปุ่นเติบโตอยู่ในระดับสูงเนื่องจากนโยบายของประเทศญี่ปุ่น หลังแพ้สงคราม ได้มีการจัดตั้งกระทรวงการค้าระหว่างประเทศและอุตสาหกรรม (Ministry of International Trade and Industry: MITI) เพื่อรวมศูนย์ในการทำหน้าที่สนับสนุนการผลิตและการค้าแทนหน่วยงานต่างๆ ที่เคยทำหน้าที่กระจัดกระจายอยู่ตามกระทรวงต่างๆในการทำหน้าที่สนับสนุนอุตสาหกรรมของประเทศ โดยรัฐบาลญี่ปุ่นมีนโยบายที่ชัดเจน คือ การมุ่งเน้นเรื่องเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้ในภายหลังญี่ปุ่นมีการค้าที่เกินดุลและมีการสำรองเงินตราระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ประเทศญี่ปุ่นยังเป็นประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศอื่นๆเป็นอย่างมาก

ประเทศญี่ปุ่นได้เข้าไปลงทุนในประเทศ NIEs4 (สิงคโปร์ ฮองกง ไต้หวัน และเกาหลีใต้) ในทศวรรษปี 1970 ก่อนที่จะเริ่มเข้ามาใน ASEAN 4 (ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์) ซึ่งได้ใช้ประเทศ NIEs4 ในการเป็นฐานการผลิตและการส่งออกของประเทศญี่ปุ่นซึ่งทำให้สินค้าภายในประเทศ NIEs4 และภูมิภาคเอเชียเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 32.4% เป็น 47.7% จากมูลค่าการส่งออกทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นมากกว่าสหรัฐอเมริกา (วิโรจน์ อาลี, 2548) ซึ่งจากตารางที่ 1.1 แสดงให้เห็นว่าการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นสู่ NIEs3 เพิ่มขึ้นในช่วงกลางทศวรรษที่ 1970 เมื่อเทียบกับในช่วงต้นทศวรรษที่ 1970

ในช่วงทศวรรษที่ 1980 ประเทศญี่ปุ่นมีการเข้าไปลงทุนใน ASEAN4 ถึง 25% จากการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศทั้งหมดใน ASEAN4 การลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างมากในช่วงปี 1985 (Richard F. Doner, 1993) อย่างไรก็ตามจากตารางที่ 1.2 ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1990 การลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นเริ่มลดลงเนื่องจากสถานะทางการเงินของบริษัทแม่ที่ญี่ปุ่นเริ่มมีปัญหาจึงทำให้การลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นใน ASEAN4 เริ่มลดลง จนกระทั่งหลังปี 2000 การลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นถึงเริ่มฟื้นตัวขึ้น (Nathapornpan Uttama, 2005) และในปี 2010 การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากประเทศญี่ปุ่นใน ASEAN4 เพิ่มขึ้นถึง 11 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐและเพิ่มถึง 15 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2011 (Association of Southeast Asian Nation, 2012)

ตารางที่ 1.1แสดงการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นใน NIEs3 ในช่วงปี 1970 – 1979

ปี	สิงคโปร์	ฮ่องกง	เกาหลีใต้
1970	9	9	17
1971	15	41	28
1972	42	29	146
1973	81	123	211
1974	51	51	77
1975	52	105	93
1976	27	69	102
1977	66	109	95
1978	174	158	35
1979	255	225	73

แหล่งที่มา:JETRO (หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ตารางที่ 1.2แสดงสัดส่วนการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นใน ASEAN4

ช่วงปี	สัดส่วนการลงทุน
1980	1
1990	7
2000	5
2010	11

ที่มา:Association of Southeast Asian Nation (หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

เหตุการณ์ Plaza Accord

ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง Breton Woods System ได้ถูกสร้างขึ้น โดยสหรัฐอเมริกา โดยสาระสำคัญของ Breton Woods คือเงินสกุลต่างๆ ต้องใช้อัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่โดยอิงกับทองคำ ภายหลังอเมริกาประสบปัญหาดอลลาร์ขาดแคลน เพราะใช้เงินอย่างมากในการทำสงคราม และไม่สามารถหาทองคำมาสำรองได้ทัน จึงเลิกใช้ระบบแลกเปลี่ยนแบบอัตราคงที่ มาใช้เป็นอัตราลอยตัวแทน ต่อมาเกิดอัตราเงินเฟ้อที่สูงขึ้นซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมและยังทำลายความเชื่อมั่นของนักลงทุนในตลาดหุ้น เพราะต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นจึงทำให้เศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาเกิดปัญหาการขาดดุลอย่างมาก เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วค่าเงินดอลลาร์ควรที่จะปรับลดให้อ่อนลง แต่กลับมีการใช้นโยบายอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น เพื่อรักษาค่าเงินดอลลาร์ไว้ให้สูงเกินความเป็นจริง ค่าเงินดอลลาร์ที่สูงเกินความเป็นจริงทำให้สหรัฐอเมริกามีขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมลดลงอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมยานยนต์และการส่งออก ทำให้อเมริกาเข้าสู่ภาวะเศรษฐกิจถดถอย นำไปสู่ข้อตกลง The Plaza Accord โดยมีการทำข้อตกลงร่วมกัน 5 ประเทศได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมนี ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น ได้บรรลุข้อตกลงร่วมกันในการแทรกแซงที่จะทำให้ค่าเงินดอลลาร์อ่อนตัวลง โดยญี่ปุ่นได้ใช้นโยบายการเงินแบบผ่อนคลาย ควบคู่ไปกับการปฏิรูปการเงินซึ่งทำให้ค่าเงินเยนของญี่ปุ่นแข็งขึ้นจาก 240 เยน/ดอลลาร์ ไปสู่ 160 เยน/ดอลลาร์ ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันของญี่ปุ่นลดลงอย่างมาก และทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีการขยายตัวในอัตราที่ลดลง เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นต้องพึ่งพาการส่งออก อาศัยการส่งออกนำการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ (Export-led growth) ทำให้เศรษฐกิจมีความเปราะบางต่อความผันผวนของค่าเงินเยน ดังนั้นประเทศญี่ปุ่นจึงจำเป็นต้องหาฐานการผลิตที่มีต้นทุนต่ำและการขนส่งทำได้ง่าย นั่นคือการเข้ามาลงทุนในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในทศวรรษที่ 1980 ยังเป็นภูมิภาคที่มีศักยภาพสูงด้านแรงงานราคาถูกและมีศักยภาพด้านการขยายตลาดต่อบริษัทข้ามชาติญี่ปุ่นมากกว่าการเข้าไปลงทุนเพิ่มในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (NIEs4) ที่ญี่ปุ่นได้เข้าไปลงทุนตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 (อรรถจักร สัตยานุรักษ์, 2548)

การลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นใน ASEAN4 เพิ่มขึ้นอย่างมากหลังจากปี 1985 จากตารางที่ 1.3 แสดงให้เห็นว่าในช่วงปี 1985 มีการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นในไทย 48 ล้านดอลลาร์ และเพิ่มขึ้นถึง 1,234 ล้านดอลลาร์ในปี 1989 หรือในประเทศอินโดนีเซียที่มีการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นในปี 1985 อยู่ที่ 408 ล้านดอลลาร์ และเพิ่มขึ้นถึง 609 ล้านดอลลาร์ในปี 1989 รวมถึงในประเทศฟิลิปปินส์ และมาเลเซียในปี 1985 มีการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นอยู่ที่ 60 ล้านดอลลาร์

ดอลลาร์ และ 79 ล้านดอลลาร์ตามลำดับ และเพิ่มขึ้นถึง 195 ล้านดอลลาร์ และ 654 ล้านดอลลาร์ในปี 1989 ตามลำดับ

ตารางที่ 1.3 การลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นสู่ ASEAN4 และ NIEs3

ปี	ไทย	อินโดนีเซีย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	สิงคโปร์	ฮ่องกง	เกาหลีใต้
1980	33	529	78	146	140	156	35
1981	30	2,434	71	31	266	329	73
1982	94	409	34	82	180	401	103
1983	71	373	64	139	322	563	129
1984	118	373	45	142	225	412	107
1985	48	408	60	79	339	131	134
1986	123	249	20	158	302	502	436
1987	249	545	72	163	494	1,072	647
1988	858	585	134	387	747	1,662	483
1989	1,234	609	195	654	1,902	1,898	606
1990	1,171	1,115	264	736	840	1,785	284
1991	821	1,208	205	892	613	925	260
1992	670	1,690	166	725	670	735	225
1993	611	856	211	801	644	1,238	246
1994	733	1,768	668	755	1,054	1,133	400
1995	1,271	1,645	735	589	1,185	1,147	449
1996	1,435	2,500	578	591	1,115	1,487	416
1997	1,893	2,549	531	802	1,824	701	442
1998	1,340	1,052	370	502	655	639	304
1999	798	899	603	514	1,038	975	980
2000	955	424	469	237	457	946	817
2001	1,106	785	989	321	1,147	348	563
2002	614	644	500	98	752	208	626

แหล่งที่มา: Ministry of Finance Japan, (หน่วย: ล้านดอลลาร์)

ตารางที่ 1.3 การลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นสู่ ASEAN4 และ NIEs3 (ต่อ)

ปี	ไทย	อินโดนีเซีย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	สิงคโปร์	ฮ่องกง	เกาหลีใต้
2003	711	732	222	523	322	396	284
2004	1,273	334	341	135	715	639	845
2005	1,328	1,341	470	590	634	1,963	1,966
2006	2,152	864	427	3,455	444	1,755	1,768
2007	3,063	1,207	1,244	379	2,626	1,329	1,533
2008	2,039	739	737	618	1,122	1,339	2,447
2009	1,523	458	773	578	2,706	1,522	1,014
2010	1,983	409	433	906	3,319	1,768	936

แหล่งที่มา: Ministry of Finance Japan, (หน่วย: ล้านดอลลาร์)

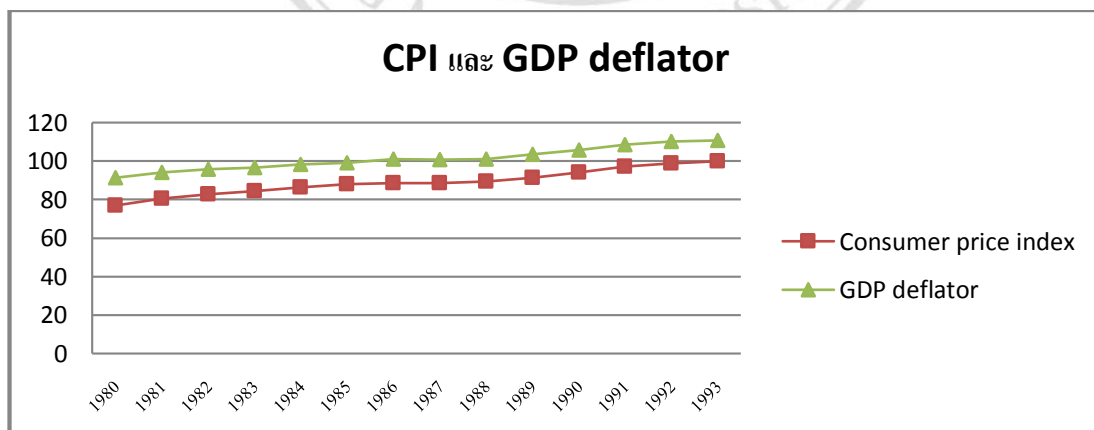
วิกฤตเศรษฐกิจปี 1990 ในญี่ปุ่น

วิกฤตเศรษฐกิจปี 1990 เกิดจากการเก็งกำไรในทรัพย์สิน เช่น การเก็งกำไรในตลาดหุ้น อสังหาริมทรัพย์และการลงทุนในกิจการที่ให้ผลตอบแทนต่ำ โดยที่ธนาคารญี่ปุ่นได้ปรับเพิ่มอัตราดอกเบี้ยนโยบายอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี 1987 ถึงปี 1990 เพื่อรับมือกับการปรับขึ้นของราคาสินทรัพย์ ทั้งราคาที่อยู่อาศัยและราคาหุ้น เพื่อดูแลความเสี่ยงด้านเงินเฟ้อ แต่สุดท้ายในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 ฟองสบู่ของราคาที่อยู่อาศัยและราคาหุ้นได้แตกตัวลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อมูลค่าหลักทรัพย์ค้ำประกันของสินเชื่อของสถาบันทางการเงินและความมั่งคั่งของภาคครัวเรือน นำไปสู่การเสื่อมถอยของคุณภาพหนี้ และปัญหาการขาดสภาพคล่องที่ลุกลามจากภาคสถาบันการเงินไปสู่ภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง (ศูนย์วิจัยกสิกร, 2009) ในตารางที่ 1.4 แสดงให้เห็นว่าหลังเกิดวิกฤตค่าเงินอ่อนตัวในประเทศญี่ปุ่นทำให้ดัชนีราคาสินค้าต่างๆเพิ่มขึ้น ซึ่งอัตราการเปลี่ยนแปลงของ Consumer price index (CPI) ในปี 1990 มีค่าสูงถึง 3% เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า และอัตราการเปลี่ยนแปลงของ GDP Deflator ในปี 1990 มีค่าสูงถึง 2.2% หรือในรูปที่ 1.1 แสดงให้เห็นว่ามีการเพิ่มขึ้นของ CPI และ GDP Deflator ในประเทศญี่ปุ่นในช่วงปลายปี 1989 ซึ่งสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงของความชันของเส้นทั้ง 2 เส้นในช่วงปี 1989

ตารางที่ 1.4 แสดง Consumer price index และ GDP Deflator ของประเทศญี่ปุ่น

ปี	Consumer price index (2005 = 100)	Consumer price index (% growth rate)	GDP Deflator (2005 = 100)	GDP Deflator (% growth rate)
1980	76.8		91.3	
1981	80.6	4.94	94.2	3.17
1982	82.8	2.7	95.7	1.59
1983	84.4	1.9	96.6	0.94
1984	86.3	2.2	98.2	1.65
1985	88.1	2	99.2	1.01
1986	88.6	0.5	101	1.81
1987	88.7	0.1	100.9	-0.099
1988	89.3	0.6	101.2	0.29
1989	91.3	2.2	103.5	2.27
1990	94.1	3	105.8	2.22
1991	97.2	3.2	108.6	2.64
1992	98.9	1.7	110.3	1.56
1993	100.1	1.2	110.8	0.45

ที่มา: World Bank

ที่มา: World Bank

ภาพที่ 1.1 แสดง Consumer price index และ GDP Deflator ของประเทศญี่ปุ่น

ในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจปี 1990 ประเทศใน ASEAN4 ได้รับการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากจนกระทั่งถึงปี 1989 ที่ซึ่งเกิดวิกฤตการเงินในประเทศญี่ปุ่น ส่งผลให้เกิดการลดลงของอัตราการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่น จากตารางที่ 1.3 ในประเทศไทยมีการลงทุนทางตรง

จากประเทศญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 1985 จนกระทั่งหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 1990 การลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นลดลงเหลือ 821 ล้านดอลลาร์ในปี 1991 จากปี 1990 อยู่ที่ 1,171 ล้านดอลลาร์ หรือในประเทศอินโดนีเซียที่มีการเพิ่มขึ้นของการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นอย่างมากตั้งแต่ช่วงก่อนปี 1985 ซึ่งมีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงปี 1990 ซึ่งขณะนั้นอินโดนีเซียมีการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นอยู่ที่ 1,115 ล้านดอลลาร์ และเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงในปี 1991 เป็นต้นและในประเทศ NIEs³ ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจปี 1990 โดยที่ในประเทศสิงคโปร์มีการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นลดลงจากเดิมที่ 840 ล้านดอลลาร์จากปี 1990 เหลือ 613 ล้านดอลลาร์ในปี 1991 และในฮ่องกงมีการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นลดลงจากเดิมที่ 1,785 ล้านดอลลาร์จากปี 1990 เหลือ 925 ล้านดอลลาร์ในปี 1991 หรือในประเทศเกาหลีใต้มีการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นลดลงจากเดิมที่ 284 ล้านดอลลาร์จากปี 1990 เหลือ 260 ล้านดอลลาร์ในปี 1991

วิกฤตเศรษฐกิจปี 1997

การไหลเข้าของการลงทุนตรงจากต่างประเทศ เกือบครึ่งเข้าไปในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับความอัตรดอกเบี้ยที่สูงซึ่งดึงดูดนักลงทุนต่างชาติที่กำลังมองหาผลตอบแทนในอัตราที่สูง ผลคือ เศรษฐกิจในภูมิภาคมีเงินไหลเข้าในปริมาณมากและมูลค่าสินทรัพย์สะสมเพิ่มขึ้นอย่างมาก ซึ่งในขณะนั้นรัฐบาลของประเทศไทยได้อนุมัติให้ธนาคารพาณิชย์สามารถจัดตั้งกิจการวิเทศธนกิจไทย(Bangkok International Banking Facilities : BIBF)เพื่อเปิดระบบการเงินของไทยสู่สากลและธนาคารสามารถกู้เงินจากต่างประเทศมาปล่อยสินเชื่อในประเทศในช่วงปี 1987-1996 ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ได้เติบโตขึ้นเป็นอย่างมากอีกทั้งราคาอสังหาริมทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องทำให้เกิดความต้องการเก็งกำไรซึ่งดึงดูดให้มีผู้เข้ามาลงทุนในธุรกิจอย่างมาก จนในที่สุดลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ทำให้ธนาคารขาดสภาพคล่องกลายเป็นหนี้สาธารณะอีกทั้งการตั้งกิจการวิเทศธนกิจไทยยังขาดความพร้อมและประสิทธิภาพ จึงเป็นช่องทางให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาโจมตีค่าเงินบาทได้ จนทำให้เกิดภาวะฟองสบู่แตก (วีรพงษ์ ชุตินันท์, 2012) ซึ่งรวมไปถึงหลายๆประเทศในเอเชียที่ได้รับผลจากการเกิด Asian Miracle ซึ่งประเทศเหล่านี้มีปัจจัยเสี่ยงที่คล้ายกับประเทศไทย คือ มีการลงทุนที่เข้ามาอย่างมากจากต่างประเทศ มีอัตราการกู้ยืมที่สูงขึ้นซึ่งส่วนมากจะอยู่ในตราสารหนี้สกุลเงินดอลลาร์และหนี้ค้างชำระที่เพิ่มขึ้น เช่น ในประเทศอินโดนีเซียในช่วงนั้นมีการค้าที่เกินดุลและมีเงินทุนสำรองจำนวนมากมีแนวโน้มทางเศรษฐกิจที่ดีแต่อย่างไรก็ตามบริษัทใหญ่จำนวนมากในประเทศอินโดนีเซียได้มีการกู้เงินจากสหรัฐอเมริกา เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี 1997 ค่าเงินรูเปียบ่อยลงอย่างมาก ทำให้มีหนี้สาธารณะในประเทศเพิ่มขึ้นและมีการกู้เงินจาก IMF จำนวน 2,300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นต้น

เมื่อวิกฤตดังกล่าวขยายออกนอกประเทศ ค่าเงินของประเทศส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และญี่ปุ่นก็ได้ทรุดตัวลงเช่นกัน ตลาดหลักทรัพย์ปรับตัวลดลงและรวมไปถึงราคาสินทรัพย์อื่น ๆ และทำให้หนี้เอกชนเพิ่มสูงขึ้นซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจช่วงหลังวิกฤตต่ำกว่าช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ เนื่องจากวิกฤตการณ์ทำให้เงินลงทุนจากต่างประเทศไม่ได้เข้ามามากเหมือนช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ อีกทั้งภาคการเงินซึ่งได้รับบทเรียนจากวิกฤตการณ์ต่างระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อ เนื่องจากการให้สินเชื่อภายหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจมีความเสี่ยงมากขึ้น(เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2005)

การลงทุนของญี่ปุ่นช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจปี 1997 ใน ASEAN4 และ NIEs3

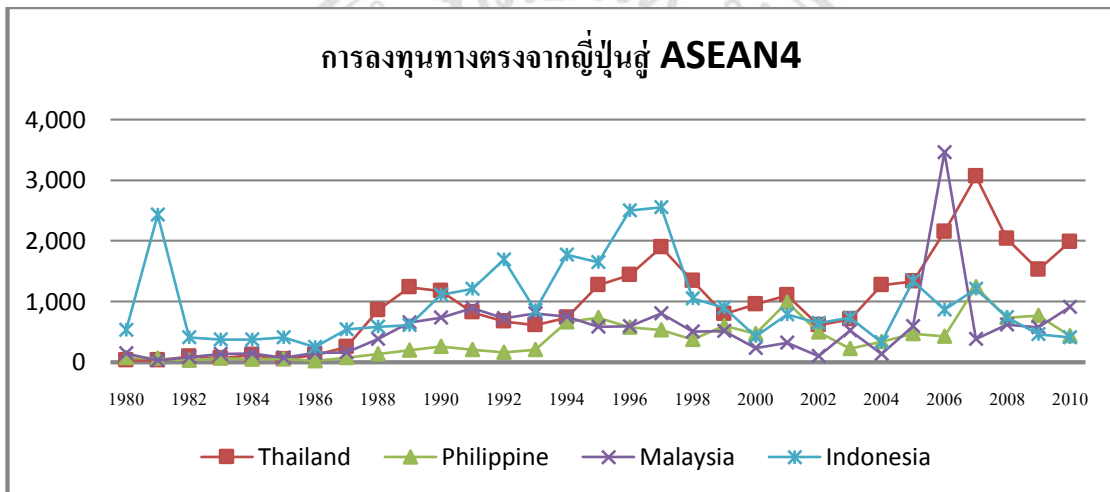
ในช่วงหลังปี 1990 การลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นอย่างมากใน ASEAN4 ซึ่งเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 60% จากการลงทุนทางตรงทั้งหมดในปี 1997 โดยมีปัจจัยหลายประการที่ทำให้ญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนใน ASEAN4 คือ เศรษฐกิจที่ดึงดูดของเอเชีย ซึ่งญี่ปุ่นมองเห็นโอกาสในการหาตลาดใหม่ๆ นอกเหนือจากยุโรป อีกทั้งยังเป็นการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้เทคโนโลยีจากประเทศในเอเชีย จากตารางที่ 1.3 การลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นใน ASEAN4 เพิ่มขึ้นจากปี 1993 ถึงปี 1997 ซึ่งเพิ่มจาก 36.7% ไปสู่ 51.3% ตามลำดับ ประเทศอินโดนีเซียและไทยมีการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นในช่วงปี 1993 ถึง 1997 จาก 856 และ 611 ล้านดอลลาร์ ไปสู่ 2,549 และ 1,893 ล้านดอลลาร์ ในปี 1997 ตามลำดับ อินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีการดึงดูดการเข้าไปลงทุนของญี่ปุ่นมากที่สุดในปี 1997 แต่ในประเทศฟิลิปปินส์และมาเลเซียเกิดการเพิ่มขึ้นของการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่น แต่ขนาดของการลงทุนไม่ใหญ่มากเมื่อเทียบกับประเทศไทยและอินโดนีเซีย (Shujiro Urata, 2002) (Ministry of Finance Japan, 2001) และการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นใน NIEs3 มีลักษณะค่อนข้างคงที่จากปี 1993 ถึงปี 1996 จนกระทั่งปี 1997 มีการเพิ่มขึ้นอย่างมากถึง 1,824 ล้านดอลลาร์

การลงทุนของญี่ปุ่นช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 1997 ใน ASEAN4 และ NIEs3

ในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจการลงทุนทางตรงของประเทศญี่ปุ่นใน ASEAN 4 ลดลงไปจาก 699 พันล้านดอลลาร์ในปี 1997 ไปสู่ 255 พันล้านดอลลาร์ ในปี 2000 ก่อนเพิ่มขึ้นมาเป็น 294 พันล้านดอลลาร์ในปี 2001 โดยประเทศที่มีผลกระทบอย่างมาก คือ ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งจากตารางที่ 1.3 การลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นลดลงไปจาก 2,549 ล้านดอลลาร์ในปี 1997 เหลือเพียง 424 ล้านดอลลาร์ และประเทศไทยได้รับผลกระทบจากช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจด้อยกว่า โดยการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นลดลงจาก 1,893 ล้านดอลลาร์ในปี 1997 เหลือเพียง 798 ล้านดอลลาร์ในปี 1999 (Shujiro Urata, 2002) ซึ่งจากรูปที่ 1.2 แสดงให้เห็นว่าหลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจด้อยกว่าแต่ละ

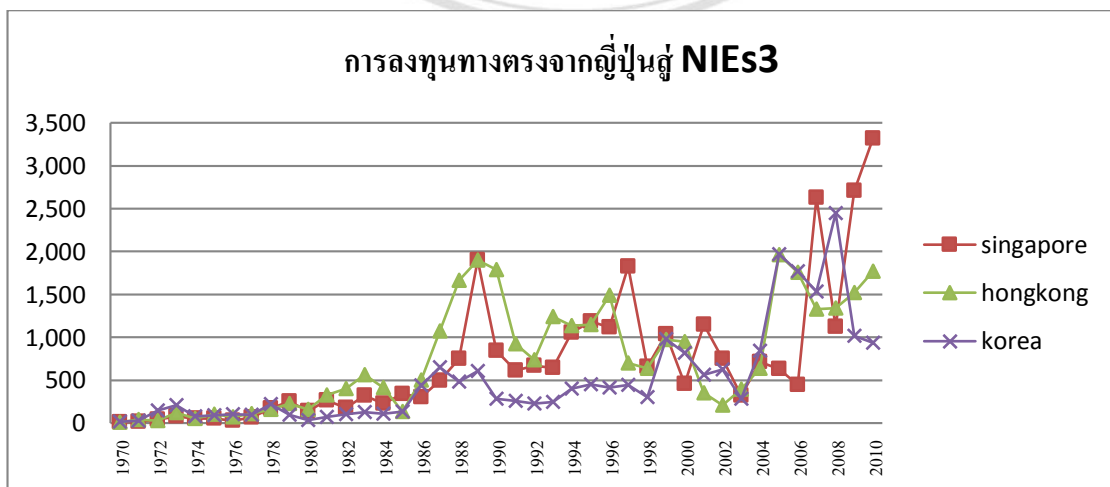

ประเทศใน ASEAN4 มีการลงทุนทางจากประเทศญี่ปุ่นลดลงจนกระทั่งถึงหลังปี 2000 เริ่มมีการฟื้นตัวอีกครั้งซึ่งเมื่อเทียบกับประเทศใน NIEs3 แล้วจะเห็นได้ว่าวิกฤตเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อประเทศใน NIEs3 ในระยะเวลาไม่มาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศใน ASEAN4 ซึ่งจากตารางและรูปที่ 1.3 แสดงให้เห็นว่า การลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นในแต่ละประเทศเริ่มมีการเพิ่มขึ้นหลังปี 1998 โดยที่ประเทศสิงคโปร์มีการลงทุนเพิ่มขึ้นจากเดิม 655 ล้านดอลลาร์ในปี 1998 มาอยู่ที่ 1,038 ล้านดอลลาร์ในปี 1999 และในฮ่องกงมีการลงทุนเพิ่มขึ้นจากเดิม 639 ล้านดอลลาร์ในปี 1998 อยู่ที่ 975 ล้านดอลลาร์ในปี 1999 และในประเทศเกาหลีใต้มีการลงทุนเพิ่มขึ้นจากเดิม 304 ล้านดอลลาร์ในปี 1998 อยู่ที่ 980 ล้านดอลลาร์ในปี 1999

ที่มา: Ministry of Finance Japan, Bank of Japan

ภาพที่ 1.2 แสดงการลงทุนทางตรงจากญี่ปุ่นสู่ ASEAN4

แหล่งที่มา: JETRO

ภาพที่ 1.3 แสดงการลงทุนทางตรงจากญี่ปุ่นสู่ NIEs3

ดังนั้นจากที่ได้นำเสนอข้างต้นการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาถึงผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจปี 1990 และปี 1997 ต่อการเคลื่อนย้ายการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นสู่ประเทศใน ASEAN4 (ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์) และ NIEs3 (สิงคโปร์ ฮองกง เกาหลีใต้) และได้มีการตัดประเทศ ใต้หวันออกเนื่องจากข้อมูลของประเทศใต้หวันมีไม่เพียงพอ) ว่าตัวแปรใดมีผลกระทบต่อ การเคลื่อนย้ายการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นในช่วงหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อที่จะศึกษาว่าความสัมพันธ์ของวิกฤตเศรษฐกิจปี 1990 ของญี่ปุ่นและวิกฤตเศรษฐกิจปี 1997 นั้นมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นมาสู่ประเทศ ASEAN4 (ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์) และ NIEs3 (สิงคโปร์ ฮองกงและเกาหลีใต้) อย่างไร โดยมุ่งศึกษาว่าตัวแปรต่าง ๆ มีผลกระทบต่อ การเคลื่อนย้ายการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นมาสู่ประเทศ ASEAN4 และ NIEs3 อย่างไรหลังช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปี 1990 ของญี่ปุ่นและวิกฤตเศรษฐกิจปี 1997

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการลงทุนทางตรงในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 1990 ของญี่ปุ่นและวิกฤตเศรษฐกิจปี 1997

1.3.2 เพื่อให้ทราบถึงแนวโน้มในอดีต (Trend) ของการเคลื่อนย้ายทุนจากประเทศญี่ปุ่นมาสู่ประเทศ ASEAN4 และ NIEs3 ในช่วงปี 1980 – 2010

1.3.3 เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาทบทวนแนวทางการดึงดูดการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นสู่ประเทศไทยจากอดีตสู่ปัจจุบัน

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่ได้จากการศึกษาและเก็บรวบรวมจากงานวิจัย เอกสาร บทความ และงานเขียนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลตัวแปรต่างๆที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ จำนวนประชากร ค่าใช้จ่ายรัฐบาล อัตราเงินเฟ้อ และ After Crisis Dummy Variables เป็นต้น และใช้ข้อมูล ตั้งแต่ปี 1980–2010 ของ ASEAN4 และตั้งแต่ปี 1970 – 2010 ของ NIEs3 โดยมุ่งศึกษาผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นและเอเชียที่มีต่อการเคลื่อนย้ายการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นสู่ประเทศในอาเซียน 4 และ 3 ประเทศอุตสาหกรรมใหม่